

Григорій СКОВОРОДА

АФОРИЗМИ

Григорій СКОВОРОДА

АФОРИЗМИ

Донецьк – 2009

Григорій СКОВОРОДА

АФОРИЗМИ

Укладач
Людмила ОГНЄВА

СКОВОРОДА Григорій. АФОРИЗМИ / Укладач
Л.Огнєва. – Донецьк, 2009. – 16 с., іл., нот.

Сковорода Григорій Савич – найвидатніша постать у духовно-культурному житті України XVIII ст. Його творча спадщина складається з філософських трактатів, поетичної збірки "Сад божественних пісень", збірки байок у прозі "Басни харьковскія". Відомі переклади Г. Сковороди з античних та неолатинських поетів. Філософське вчення Г. Сковороди має пантеїстичний і одночасно гуманістичний характер. Основним змістом етичних поглядів мислителя є проблема людського щастя, шляхом до якого є самопізнання і праця за покликанням

На обкладинці:

І. Кавалерідзе. Пам'ятник Г. Сковороді у Києві

© Сковорода Г. 2009

© Огнєва Л. автор – укладач, 2009

Григорій Сковорода
(1722-1794)

Григорій Сковорода народився в с. Чорнухи на Полтавщині в козацькій родині. Ґрунтовну й усебічну освіту здобув у Києво-Могилянській академії. Завдяки винятковим музичним здібностям Г. Сковорода у складі імператорської придворної капели 1741 р. брав участь у святкуванні з нагоди коронації російської імператриці Єлизавети. У 1745–50 рр. разом із посольською місією генерал-майора Вишневського відвідав Токай, Офен (Буду), Пресбург (Братиславу), Відень, імовірно також Італію та Німеччину. Повернувшись в Україну, викладав поезику в Переяславському колегіумі (1753). Там написав перший твір під назвою "Роздуми про поезію і підручник з її мистецтва". Нетрадиційна інтерпретація проблем поетичного мистецтва, новий метод виховання, що полягав у індивідуальному підході до своїх учнів, у виявленні й плеканні притаманних їм від природи здібностей, спричинили ускладнення стосунків мислителя з єпископом Никодимом Срібницьким і звільнення з викладацької роботи.

Полишивши колегіум, Г. Сковорода впродовж 1757–59 рр. працював домашнім учителем у поміщика Степана Томари. Саме тут написав значну частину віршів збірки "Сад божественних пісень", що стала найбільшим здобутком його поетичної творчості. Ця духовна лірика наповнена розмірковуваннями про сенс людського життя,

істинне щастя й волю. Наступні десять років Григорій Савич викладав у Харківському колегіумі поетику, етику, грецьку мову. За цей час він здійснив подорож до Москви, пішки обійшов усю Слобідську Україну, побував у Києві, де відмовився від пропозиції ченців Києво-Печерської лаври вступити до монастиря. У 1769 р. Григорій Сковорода остаточно залишив офіційну педагогічну діяльність і став мандрівним філософом.

Саму філософію мислитель розумів як мудрість, як життя в істині, що побудована на засадах власного вчення. Основоположною у філософії Г. Сковороди є його концепція про дві натури — видиму й невидиму, зовнішню і внутрішню, твар і Бога, і три світи — великий (макрокосм), малий (мікрокосм) і символічний (Біблія). Шлях пізнання невидимої натури — Бога — через пізнання людиною самої себе, своєї внутрішньої суті, "внутрішньої людини" можливий і, на думку філософа, єдино правильний. "Внутрішня людина" у нього водночас індивідуальна й космічна, її структура аналогічна будові великого світу. Г. Сковорода вважав, що духовне відродження людей, праця за покликанням автоматично приведуть до злагодженого функціонування суспільства.

Творчість Григорія Сковороди мала значний вплив на розвиток української філософії та літератури

O Fortunatos tant. bona si sua possit
Agricolae! virg. 2 Georg. vers. 456.

Ахъ поля, поля Зеленны,
Поля цвѣтлыми распеширѣнны!
Ахъ долины, яры!
Круглы, могилы, дугры!
Ахъ вы боръ потопны гнѣтны!
Ахъ вы берега травистыи!
Ахъ ваши волоса,
вы пудрявій лѣсъ!
Хаворок^и мѣ поляны.
Соловейко мѣ сады.
Потѣ вистрѣляе сварскѣ,
А сей на соллахъ лящитѣ.
А когда вбѣжала дубиница,
Свиститѣ в той часъ велика птица.
Му Zipon^и возрѣхъ
разлетѣ вѣрении шумитѣ вездѣ.
Тѣснѣе солнце вѣнны Етѣ.
Пасту овецъ вигонѣтѣ.
И на сѣмъ свѣрѣхъ
вѣдѣтѣ дубиницѣ стрѣхъ.
Пропарайте дѣшны трѣхъ!
Города Прѣшколотныи!
А я съ хлѣба дѣшны
Намъ пѣтѣ Шаю

Автограф вірша Г.Сковороди

АФОРИЗМИ

Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестав вчитися, хоча б зовні він і здавався бездіяльним.

Ні про що не турбуватись, ні за чим не турбуватись – значить, не жити, а бути мертвим, адже турбота – рух душі, а життя – се рух.

Що може бути солодше за те, коли любить і прагне до тебе добра душа?

Надмір породжує пересит, пересит – нудьгу, нудьга ж – душевну тугу, а хто хворіє на се, того не назвеш здоровим.

Любов виникає з любові; коли хочу, щоб мене любили, я сам перший люблю.

Хіба розумно чинить той, хто, починаючи довгий шлях, в ході не дотримує міри?

Як купці вживають застережних заходів, аби у вигляді добрих товарів не придбати поганих і зіпсутих, так і нам слід якнайретельніше пильнувати, щоб, обираючи друзів, цю найліпшу окрасу життя, більше того – неоціненний скарб, через недбалство не натрапити на щось підроблене.

Не все те отрута, що неприємне на смак.

Добрий розум, робить легким будь-який спосіб життя.

Бери вершину і матимеш середину.

З усіх утрат втрата часу найтяжча.

Коли ти не озброїшся проти нудьги, то стережись, аби ця тварюка не спихнула тебе не з мосту, як то кажуть, а з чесноти в моральне зло.

То навіть добре, що Діоген був приречений на заслання: там він узявся до філософії.

Так само як боязкі люди, захворівши під час плавання на морську хворобу, гадають, що вони почуватимуть себе краще, коли з великого судна пересядуть до невеличкого човна, а відти знову переберуться у тривесельник, але нічого сим не досягають, бо разом з собою переносять жовч і страх, – так і життєві зміни не усувають з душі того, що завдає прикrostі і непокоїть.

Безумцеві властиво жалкувати за втраченим і не радіти з того, що лишилось.

Ти не можеш віднайти жодного друга, не нашукавши разом з ним і двох-трьох ворогів.

Більше думай і тоді вирішуй.

Скільки зла таїться всередині за гарною подобою: гадюка ховається в траві.

Хто добре запалився, той добре почав, а добре почати – це наполовину завершити.

О, коли б змога писати так само багато, як і мислити!

Майбутнім ми маримо, а сучасним гордуємо: ми прагнемо до того, чого немає, і нехтуємо тим, що є,

так ніби минуле зможе вернутись назад, або напевно мусить здійснитися сподіване.

У тих, хто душею низький, найкраще з написаного і сказаного стає найгіршим.

Уподібнююся пальмі: чим міцніше її стискає скеля, тим швидше і прекрасніше здійснюється вона догори.

О, коли б ми в ганебних справах були такі ж соромливі і боязкі, як це часто ми буваємо боязкі і хибно соромливі у порядних вчинках!

Визначай смак не по шкаралупі, а по ядру.

Розум завжди любить до чогось братися, і коли він не матиме доброго, тоді звертатиметься до поганого.

Одне мені тільки близьке, вигукну я: о школо, о книги!

З видимого пізнавай невидиме.

Щасливий, хто мав змогу знайти щасливе життя. Але щасливіший той, хто вміє ним користуватись.

Не досить, щоб сяяло світло денного сонця, коли світло голови твоєї затьмарене.

Звірившись на море, ти перестаєш належати сам собі.

Похибки друзів ми повинні вміти виправляти або зносити, коли вони несерйозні.

Немає нічого не безпечнішого за підступного ворога, але немає нічого отруйнішого від удаваного друга.

Мудрець мусить і з гною вибрати золото.

Коли велика справа – панувати над тілами, то ще більша – керувати душами.

Збери всередині себе свої думки і в собі самому шукай справжніх благ.

Копай всередині себе криницю для тої води, яка зросить і твою оселю, і сусідську.

Для шляхетної людини ніщо не є таке важке, як пишний бенкет, особливо коли перші місця на ньому займають пустомудрі.

Хіба не любов усе єднає, будує, творить, подібно до того, як ворожість руйнує?

Природа прекрасного така, що чим більше на шляху до нього трапляється перешкод, тим більше воно вабить, на зразок того найшляхетнішого і найтвердішого металу, який чим більше треться, тим прекрасніше виблискує.

Неправда гнобить і протидіє, але тим дужче бажання боротися з нею.

Чи знаєш ти, яких ліків вживають ужалені скорпіоном? Тим же скорпіоном натирають рану.

Сліпі очі, коли затулені зіниці.

Як ліки не завжди приємні, так і істина буває сувора.

Все минає, але любов після всього застається.

Кому душа болить, тому весь світ плаче.

Тоді лише пізнається цінність часу, коли він втрачений.

Ти робиш найкращу і для тебе рятівну справу, коли твердо ступаєш по шляху доброго глузду.

Як нерозумно випрошувати те, чого можеш сам осягти!

Коли ти твердо йдеш шляхом, яким почав іти, то, на мою думку, ти щасливий.

Коли не зможу нічим любій вітчизні прислужитись, в усякому разі з усієї сили намагатимуся ніколи ні в чому не шкодити.

Всяка їжа і пиття смачні й корисні, але треба знати час, місце і міру.

Лід на те й родиться, аби танути.

Демон проти демона не свідчить, вовк вовчого м'яса не їсть.

Без ядра горіх ніщо, так само як і людина без серця.

Краще голий та правдивий, ніж багатий та беззаконний.

Облиш забобони, обмий совість, а потім одержу, залиш усі свої хиби і підіймайся!

Коли риба спіймана, вона вже не потребує принади.

Наступний, весело освітлений день – плід учорашнього, так само як добра старість – нагорода гарної юності.

Солодке пізнає пізніше той, хто може проковтнути неприємне.

Не любить серце, не бачачи краси.

Що вподобав, на те й перетворився.

Не за обличчя судить, а за серце.

Кожен є той, чиє серце в нім: вовче серце – справдешній вовк, хоч обличчя людське; серце боброве – бобер, хоча вигляд вовчий; серце вепрове – вепр, хоч подоба бобра.

Чи може людина, сліпа у себе вдома, стати зрячою на базарі?

Пізнаєш істину – ввійде тоді у кров твою сонце.

Хіба може говорити про біле той, котрому невідоме, що таке чорне?

Світло відкриває нам те, про що ми у темряві лише здогадувалися.

Не може не блудити нога твоя, коли блудить серце.

Ніхто не може вбити в собі зло, коли не втямить спершу, що таке те зло, а що добро. А не визнавши сього у себе, як можна взнати і вигнати його в інших.

На новий путівець шукай нові ноги.

Не називай солодким те, що породжує гіркоту.

Що з того, коли листок зовні зелений, та корінь позбавлений життєвого соку?

Чи не дивина, що один у багатстві бідний, а інший у бідності багатий?

Вірю, що більше єлею має в своїх гладеньких словах улесник, аніж батько, коли карає, і що фальшива позолота блищить краще від самого золота... Але згадай приказку: "Вихвалявся гриб гарною шапкою, та що з того, коли під нею голови нема".

Вода без риби, повітря без пташок, час без людей бути не можуть.

Не все те недійсне, що недосяжне дитячому розумові.

Тінь яблуні не заважає.

Істина спалює і нищить усі стихії, показуючи, що вони лише тінь її.

Шукаємо щастя по країнах, століттях, а воно скрізь і завжди з нами; як риба в воді, так і ми в ньому, і воно біля нас шукає нас самих. Нема його ніде від того, що воно скрізь. Воно схоже до сонячного саяйва – відхилили лише вхід у душу свою.

Математика, медицина, фізика, механіка, музика зі своїми сестрами — чим глибше їх пізнаємо, тим сильніше палять серце наше голод і спрага.

Невже ти не чув, що сини віку мудріші від синів дня?

Не дивина дорогу віднайти, але ніхто не хоче шукати, кожен своїм шляхом бреде та іншого веде – в цьому і важкість.

Не розум від книг, а книги від розуму створились.

Григорій Сковорода.
ВСЯКОМУ ГОРОДУ НРАВ І ПРАВА

Літературна обробка

І. Котляревського

Всякому городу нрав і права,
Всяка іміє свій ум голова,
Всякого прихоті водять за ніс,
Всякого манить к наживі свій біс.

Лев роздирає там вовка в куски,
Тут же вовк цапа скубе за виски,
Цап у городі капусту псує,
Всякий з другого бере за своє.

Всякий, хто вище, то нижчого гне,
Дужий безсильного давить і жме;
Бідней багатого — певний слуга,
Корчиться, гнеться пред ним, як дуга.

Всяк, хто не маже, то дуже скрипить:
Хто не лукавить, то ззаду сидить,
Всякому рот дере ложка суха, —
Хто ж є на світі, щоб був без гріха?

ЗМІСТ

<i>Огнєва Людмила. ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА</i>	<i>4</i>
<i>Григорій Сковорода. АФОРИЗМИ</i>	<i>7</i>
<i>Григорій Сковорода. ВСЯКОМУ ГОРОДУ НРАВ І ПРАВА.....</i>	<i>14</i>

ЛІТЕРАТУРНЕ ВИДАННЯ

Григорій СКОВОРОДА

АФОРИЗМИ

Укладач

Людмила ОГНЄВА

Комп'ютерний набір та верстка

Огнєва Людмила

Підписано до друку . Формат
Ум.друк.арк. . Друк лазерний. Зам. № .Наклад 100
прим.

Віддруковано у друкарні "Норд Комп'ютер" на цифрових
лазерних видавничих комплексах Rank Xerox DokuTech 135 і
DocuColor 2060.

Україна, м. Донецьк, 83003, вул. Разенкова, 6,
Тел.: (062) 389-73-82, 389-73-86

